

Ankara Kent Çeperinin Dönüşümüne İçeriden Bakmak

*

Looking at Ankara's Urban Periphery from Inside

Tahire Erman

Özet

Bu makale Ankara'nın çeperinde yer alan fiziksel ve sosyal dönüşümlere içerden bir bakış açısı getirmeyi amaçlamaktadır. Genelde kent çeperindeki gecekonduların oluşum ve dönüşümüne bakılmaktadır. Gecekondu oluşumuna coğrafi perspektif ile bakarak, coğrafi konumun gecekonduların topluluklarının kentteki deneyimlerinde ve yerel siyasetlerinde farklılık yaratma yönündeki rolüne işaret etmektedir. Ayrıca gecekonduların zaman odaklı bir perspektif ile bakarak, farklı dönemlerde (popülist ve neoliberal dönemler) gecekondulara yönelik siyasetin ve kentsel koalisyonun nasıl değiştiğine dikkat çekmektedir. Özel olarak ise makale ilk kısımda Ankara'nın kuzey çeperinin, köyden göç edenlerin kendi barınma mekanlarını yaratma süreçleri içinde inşa ettikleri gecekondular sonucunda, iskan edilmeyen alandan konut ve mahalleye dönüşümünü incelemektedir. İkinci kısımda gecekonduların Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve Ankara Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile başlatılan Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi (KAGKDP) çerçevesinde yıkımı ve yol açtığı yerinden edilme deneyimleri irdelenmektedir. Makalenin son kısmında ise eski gecekonduların 12-15 katlı yüksek bloklardan oluşan ve TOKİ site yönetimi tarafından sıkı kurullarla yönetilmesi beklenen Karacaören-TOKİ sitesindeki deneyimlerine bakılmakta, site halkının kendi ihtiyaç ve tercihleri doğrultusunda siteyi dönüştürebilmek için site yönetimiyle içine girdiği pazarlıklar, ve sonuçta ortaya çıkan fiziksel ve sosyal dönüşümler anlatılmaktadır. Vaka çalışması derinlemesine mülakat ve katılımcı gözlemin yer aldığı etnografik bir saha araştırmasına dayanmaktadır.

Anahtar kelimeler: gecekondular, daire yaşamı, site yaşamı, kentsel dönüşüm projeleri, yerinden edilme, fiziksel dönüşüm, sosyal dönüşüm, etnografik araştırma

Abstract

This article aims to bring an insider's view to the physical and social transformations taking place in Ankara's periphery. It investigates in general the formation and transformation of gecekondu areas in the city's periphery. It adopts a geographical perspective and demonstrates the role of geographical location in shaping the experiences and local politics of gecekondu communities in the city. It also adopts a time perspective and draws attention to the gecekondu policies and urban coalitions in different eras, namely, the populist and neoliberal eras. Specifically the article investigates, firstly, the transformation of Ankara's northern periphery from vacant land into homes and neighborhoods through the placemaking practices of rural migrants as gecekondos were built in the area, and secondly, the demolition of gecekondos in the Northern Ankara Entrance Urban Transformation Project (NAEUTP) initiated by the partnership of the Mass Housing Administration (MHA) and the Ankara Metropolitan Municipality, and the experiences of displacement it entailed. The article lastly demonstrates the experiences of former gecekondou dwellers living in the Karacaören MHA housing consisting of high-rise blocks of 12 to 15 stories and run by supposedly strict rules of the housing management set up by MHA, the negotiations of the dwellers with the management in their attempt to appropriate spaces for their own needs and preferences, and the physical and social transformations that took place as a result. The case study is based upon an ethnographic fieldwork in which in-depth interviews and participant observation were carried out.

Keywords: squatter housing, apartment housing, mass housing, urban transformation projects, displacement, physical transformation, social transformation, ethnographic fieldwork

Giriş

Bu makale köylü göçmenlerin gecekondu yapma ve geliştirme pratiklerine ve günümüzde devletin müdahalesi ile gecekonduların ortadan kaldırılması sürecine 'içerden' bakmakta, gecekondu halkının evlerini ve mahallelerini oluşturma ve kentsel dönüşüm projesi ile yerinden edilme deneyimlerini anlamayı ve aktarmayı amaçlamaktadır. Bu deneyimler iki farklı dönem -1980 öncesi ulusal kalkınmacı dönem ve 1980 sonrası neoliberal dönem- içinde, söz konusu dönemlerin sosyo-ekonomik ve politik özellikleri ile ilişkilendirilerek, anlamlandırılmaktadır. Ayrıca makale coğrafi/mekansal bir perspektif benimseyerek, gecekonduların kentteki konumlarının gecekondu halkının deneyimleri ve siyasi duruşları üzerindeki etkisine de dikkat çekmektedir.

Aşağıda önce genelde Ankara kent çeperlerinde gecekondu oluşumu, coğrafi ve dönemsel farklılıklar üzerinden incelenmekte, bunu Ankara'nın kuzey çeperininin gecekondulaşmasının ve Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi (KAGKDP) ile gecekonduların ortadan kaldırılarak, gecekondu halkının çok katlı bloklardan oluşan site yaşamı içine sokulması süreçlerinin irdelendiği bir örnek vaka izlemektedir.

Ankara Kent Çeperinde Gecekondu Oluşumu: Farklı Coğrafi Konumlanmalar

Modern Türkiye'nin modern başkenti olarak kurulan Ankara'nın hedeflenen planlı oluşum ve gelişim süreci gecekondu olgusu ile sekteye uğramıştır (Tekeli, 2005). İlk gecekondu 1940'larda 'kaçak yapı' diye adlandırılan barakalar olarak Meclis'in arka tarafında da olmak üzere ortaya çıkmıştır, ve Ankara'nın başkent olarak inşası sürecinde inşaat işçilerine duyulan ihtiyaç sonucunda çevre köylerden kente gelen erkekler tarafından yapılmıştır (Şenyapılı, 2004). II. Dünya Savaşı sonrası ülkenin iktisadi ve siyasi olarak yeniden yapılandırılması ve bu çerçevede tarım sektörünün makinalaşması ile tetiklenen kitlesel köyden kente

göç ise Ankara'da 'gecekondu sorunu'nu daha yaygın ve kalıcı bir şekilde ortaya çıkartmıştır. Önceleri o zamanki kent merkezi olan Ulus'a yakın alanlarda, özellikle şimdi Altındağ olarak adlandırılan bölgede dik yamaçlarda konumlanan gecekonducular, zamanla kentin çevresine yayılmışlar, ve kent çeperinde 'köylerini' kurmuşlardır. Modern başkent Ankara'nın kimliğine ve planlı gelişimine ciddi bir tehdit olarak algılanan gecekonducular, kentin bürokratik elitinin tepkisine karşın, giderek varlıklarını kabul ettirmişlerdir (Şenyapılı, 1982). Bunda gecekondu halkının 'oy deposu' olarak görülmesinin ve sanayici için ucuz iş gücü olmasının rolü büyük olmuştur (Şenyapılı, 1982). Ayrıca, kentin başkent olmadan önceki döneminde küçük bir yerleşim olması ve kamu arazisinin bolluğu, ki burda vakıf arazilerinin devlet tarafından kamulaştırılması söz konusudur, gecekonduculara karşı toleransı kolaylaştırıcı olmuştur.

Ankara'ya göç daha çok çevre illerin ya da Ankara'nın köylerinden olmuştur. Köylü göçmenlerin Ankara'ya ilk giriş kapısı Altındağ olmuş, ve adından da anlaşılacağı üzere, köylerini bırakarak kente gelen insanlara daha iyi bir yaşam ümidi ile kurulmuştur. Zamanla Ankara'ya göç eden insanlar kent içinden kentin çeperlerine yayılmışlar ve gecekonducularını kentin köylerine yakın yerlerinde konumlandırmışlardır. Böylece genelde Çorum, Yozgat, Sivas ve Kırşehirli kentin doğu girişinde, Çankırı, Kastamonu ile Ankara'nın ilçelerinden Kızılcahamam, Çubuk ve Kalecikliler ise kentin kuzey girişinde gecekondu mahallelerini oluşturmuşlardır. Tabii Ankara Doğudan ve Karadenizden de göç almıştır, ve örneğin Balgat'ta Erzurumlular Mahallesi kurulmuştur. Ancak bu bölgelerden olan göçlerin yönü ağırlıklı olarak Ankara yerine İstanbul olmuştur. Kent içindeki bu coğrafi konumlanma gecekondu mahallelerinin farklı gelişimini ve siyasetle olan ilişkisini etkilemiştir. Kuzey Ankara, dönemsel ve yerel olarak içinde birtakım farklılıklar gösterse de, genelde muhafazakar bir siyaset içinde yer alırken, Alevilerin yoğunlaştığı kentin doğusundaki Mamak-Tuzluca'yı 1970'lerde radikal sol siyaset içine girmiş ve solun kalesi olarak nam salmıştır; askeri darbe sonrası bu

siyasi duruşu zayıflasa da, semt kentin diğer bölgelerinden farklılığını bir derece de olsa korumaktadır (Erman, 2010).

Farklı Dönemler, Farklı Kentsel Koalisyonlar

Devletin gecekonduya yaklaşımı, benimsenen ekonomik model ile belirlenen 'kentsel rejim' tarafından biçimlenmektedir. 1980 öncesi 'yumuşak ve bütünleştirici' bir kentleşme modeli uygulanmakta iken, 1980 sonrası 'dışlayıcı ve saldırgan' kentleşme hakim olmuştur (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). İthal ikameci ekonomik modeli benimseyen 1980 öncesi ulusal kalkınmacı rejimin 'kentsel koalisyon'u ('popülist koalisyon'), başlarını sokacak bir yer arayan köylü göçmen, oy peşinde olan politikacı, ucuz işgücüne ihtiyaç duyan sanayici, ve ulusal sanayiye geliştirme hedefinde olan ve dolayısıyla yoksula sosyal konut üretme gibi sorumluluklarını önemsemeyen devlet tarafından oluşturulmuştur (Ünsal ve Kuyucu, 2010). Bu model içinde kente göç edenlerin çoğu zaman kamu arazileri ('hazine arazisi') üzerinde evlerini yapmaları kabul edilebilir bir durum, hatta bir anlamda devlet politikası olmuştur. Bu yaklaşım 1980 sonrası neoliberal ekonomi politikanın benimsenmesi sonucunda gerçekliğini yitirmiş, gecekondulara halkına karşı popülist yaklaşım yerini saldırgan bir yaklaşıma bırakmıştır. Artık yeni dönemin kentsel koalisyonu ('neoliberal koalisyon'), büyük ölçekli müteahhitlik ve inşaat şirketleri, ulusal ve uluslararası sermayedarlar, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, emlak tröstleri, ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) gibi devlet kurumları ile büyükşehir ve ilçe belediyelerinden oluşmaktadır (Ünsal ve Kuyucu, 2010). Devlet ulusal sanayiye kollama ve koruma yaklaşımını bırakarak ekonomiyi uluslararası rekabete açınca, ulusal özel sektör sanayi üretimi yerine kentsel rant üzerinden kâr arayışları içine girmiştir. Böyle bir gelişme içinde gecekondulara tolerans göstermek artık söz konusu değildir (Keyder, 2000). Bir zamanlar yoksulun ve mağdurun konutu olarak görülen gecekondular, 'haksız ve kolay kazanç peşinde olan' 'kentin değerli arazilerini haksızca işgal eden' insanların rant kaynağı olarak

görölmeye başlanmıştır (Erman, 2001; Karaman, 2008). Yasalarda yapılan değışiklikler (örn., Belediye Kanunu ve Toplu Konut Yasası no. 2985), ve özellikle TOKİ'nin AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılı ve özellikle 2009 sonrası yeniden yapılandırılması ile devletin gecekondulara müdahale yolu açılmış, hem belediyeler hem de TOKİ kentlerin biçimlendirilmesinde ana aktörler haline gelmişlerdir. Artık TOKİ kamu arazisini özel mülkiyete dönüştüren bir kurum olarak işlev görmeye başlamıştır (Kuyucu, 2011). Özellikle 2005 yılında yürürlüğe giren 5266 sayılı 'Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun' ile belediyeler kent yoksulunun mekanlarına müdahale ederek 'kentsel yenileme' projelerini uygulama hakkını elde etmiştir (Uzun, 2005). TOKİ ve belediye işbirliği ile uygulamaya konan kentsel dönüşüm projeleri (KDP), artık kentleri saran bir tümör olarak tanımlanan ve cerrahi müdahaleyi gerektirdiği söylenen gecekonduları yıkararak, gecekondu halkını yerinden etme ve zorunlu yer değıştirme pratikleri içine sokmuştur (Karaman, 2008; Ünsal ve Kuyucu, 2010). Yıkılan gecekondular yerine 'modern' kentsel projeler yapılmaya başlanmış, ve gecekondu arazisi üzerindeki rant belediye, TOKİ ve müteahhitlik şirketleri arasında paylaşılmıştır. Kuzey Ankara Giriş Kentsel Dönüşüm Projesinde (KAGKDP) olduğu gibi, sadece kentsel ranta el konulmamış, ayrıca 'Osmanlı' ve 'Selçuklu' villaları projelendirilerek, kentin fiziksel görünümünün ve hakim olduğu 'Cumhuriyetin başkenti' kimliğinin erozyona uğratılması söz konusu olmuştur.

Saha Araştırması: Kuzey Ankara Gecekondu Yapım, Dönüşüm ve Yıkımı

Aşağıda kentin kuzeyindeki gecekondu yerleşiminin oluşum, gelişim ve dönüşümü, etnografik yöntemlerin kullanıldığı bir saha araştırması üzerinden anlatılmaktadır. İki farklı etapta iki farklı yerde aynı grup insanlarla iki ayrı saha araştırması yürütölmüştür. İlk araştırma Temmuz 2007-Eylöl 2008 tarihleri arasında Kuzey Ankara Giriş Kentsel Dönüşüm

Projesi (KAGKDP) çerçevesinde gecekonduları yıkılarak geçici olarak Ankara Büyükşehir Belediyesinin çok katlı (12-15 kat) lojmanlarına yerleştirilen ailelerle yapılmış, 95 kişiyle derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Söz konusu lojmanlar Mamak-Araplar, Hasköy-Güneşevler ve Mamak-Tuzluca'yır olmak üzere üç ayrı bölgede bulunmaktadır. Araştırmada kişilere gecekonduyu yapma deneyimleri, evleri, komşuları ve mahalleleri ile ilişkileri, kentsel dönüşüm projesi ile gecekondularının yıkılma ve ailelerinin yerinden edilme ('displacement') süreçleri sorulmuş, 1.5 ila 3.5 saat süren mülakatlar içinde ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir. Mülakatlar süresinde kimi zaman birlikte çaylar içilmiş, hatta yemekler yenilmiş, sohbetler edilmiş, fotoğraflar çekilmiştir. Bazı ailelere birden fazla gidilerek dostluk ilişkileri kurulmuş, yaşamlarındaki dönüşümlere, karşılaştıkları sorunlara ve çözüm arayışlarına tanık olunmuştur.

2010 yılında başlayan ikinci etap projede saha araştırması 'hazine' kategorisinde olan yani tapuları bulunmayan ailelerin daire sahibi olduğu Karacaören-TOKİ sitesinde sürdürülmüş, lojmanlardan ya da kiradan siteye taşınanlar ile 50 mülakat tamamlanmıştır. 1.5 ila 2.5 saat arasında süren bu mülakatlarda insanların yeni daire ve siteleri ile kurdukları ilişkiler, eski (gecekonduyu) ve yeni (daire-site) konut çevreleri hakkındaki duygu ve düşünceleri, ve bunların yanında kişisel kimlik kurguları (gecekonduyu / daire), köylü / şehirli, modern) ve statü beklentileri hakkında bilgiler elde edilmiştir. Ayrıca sitedeki iş merkezi, sağlık ocağı, Hanımlar Lokali, muhtarlık ve site yönetimi bürosu ziyaret edilmiş, yetkililer ve kullanıcılarla konuşulmuş, özellikle karar verici konumunda olanların site halkı ile ilgili düşünce ve 'dönüştürme projeleri' saptanmıştır.

Aşağıda insanların gecekonduyu yapma ve kaybetme deneyimlerine, yaşanan zorluklar, verilen mücadele, elde edilen kazanımlar ve kentsel dönüşüm projesi ile yerinden edilme üzerinden bakılmakta, ve bu deneyimlere insanların kendi sözleri ile yer verilmektedir.

Kent Çeperindeki İskan Edilmeyen Alanların Konut ve Mahalleye Dönüşümü: Kuzey Ankara'daki Gecekondu Yapma Deneyimleri

Söz konusu gecekondu yerleşimi Ankara'nın kuzeyine, daha sonra Pamuklar ve Baraj mahalleleri olarak adlandırılacak yere inşa edilmiştir. Gecekonduların yapımı Latin Amerika'daki gibi kolektif planlı bir işgal ile olmamış, insanlar akrabalarından ya da arkadaşlarından duyarak gecekondu yapımına kalkışmışlardır. Gerektiğinde köyden akrabalarını da gecekondu yapmaya çağırılmışlar, böylece kökene bağlı dayanışma kümeleri oluşturmak istemişlerdir.

Boş alanın yaşanılan bir hale dönüştürülmesi genelde zor bir coğrafyada olmuş, çoğu evler dik yamaçlar üzerine, kayalıklar içinden yer açılarak yapılmıştır. Bu süreç araştırmadaki katılımcılar tarafından şöyle anlatılmaktadır:

"Baraj nere dedim, bilmiyordum. Neyse beni götürdü (beyim). Gittim ki yokuş tepe, yol yok, ışık yok, tepe, böyle tırmanıp çıkıyorsun. 'Buralar düz değil, sen buraya nasıl ev yapacaksın?' dedim, 'yuvarlanıp gideriz.' Beyim gitti, paraylan Dört Yol'dan kepçe getirdi. Kiraladık tabii, paraylan, bedava gelir mi? Yolu aç aça arsanın oraya geldi. Hep taşı, kayaydı, dümdüz etti. Para yoktu, tuğla alacağız, ağaç alacağız, napacağız? Hem kiradayız, hem de ev yapacağız. Sürekli geliri yok. Üç tane çocuğum var, onlar da küçük küçük. O zaman içerden 100 bin lira aldı. Tuğlamızı aldık, kiremitimizi aldık, ağacımızı aldık, taksidi bağladık gerisini. Getirdik, araba son durağa çıkmıyor, sırtımızda çektik."

İnsanlar evlerine ulaşabilmek için kayalıklar içine basamaklar oymuşlar, balyozlarla kayaları kırıp evleri için düz yer açmaya çalışmışlar, yamacın dikliğinden dolayı evlerini çoğu zaman 'tren gibi,' odadan odaya geçilecek şekilde inşa etmişlerdir. Zamanla kimileri evlerin önlerine teras gibi balkonlar da eklemişlerdir.

"İlk önce 2 odaydı. Sonra mutfak yaptık, sonra tuvalet, sonra yatak odası. Öyle tren gibiydi, genişlemeye imkan yok. Bir tek balkon yaptım, oradan

kapı açtım, biraz daha genişlettim. Çocuk eline birşey alınca taa odadan mutfığa, yatak odasına, sonra balkona çıkabilirdi. 3 metreye 8 metre balkon yapmıştık. 10 metrelik demir aldım balkon için, anca 1 sene oturduk.”

Böyle bir coğrafyada evlerin adresi çıkılan basamak sayısı ile ifade edilmeye başlanmıştır:

“Aşağıdan 250-300 merdiven çıkıyorduk, yukarıdan da 250-300 merdiven iniyorduk, ortadaydı bizim evimiz.”

“Gece kondunu anısını hiçbirşey tutmaz. Çok yokuştı, benim ev 240 basamakdı aşağıdaki yola. Sabah akşam merdiven in, çık.”

Tüm bu düz yer darlığına karşın yine de ufak da olsa bahçeler yapmaktan vazgeçmemişler, avuçlarında toprak taşıyarak oluşturdukları düz yerlere ağaçlar dikmişler, çiçekler ekmişler, kendi tüketimleri için sebzeler yetiştirmişlerdir:

“Çok kayaydı. Uğraştım düzeltiltim. Meyve diktim. 38 meyve diktim. Ben diktim. Beyim anlamaz.”

“Bahçem vardı. Balkonum vardı. Balkonum çok büyüktü. Evim boyunca 13 mlik balkonum vardı, 3 metre eni vardı. Orda yer, içer, otururduk komşularla. Herşeyimiz vardı aşağı yukarı. Orda toprak diye bir şey yoktu. Toprak getirdik önümüz yeşil olsun diye. Güllerimiz vardı, ayvalarımız vardı, kaysılarımız vardı. Hep sulamaylan, toprak getirmeklen oldu. Yeşilliğe önem verdik.”

Bahçeler mücadeleli yaşantılarının stresini atmada önemli rol oynamıştır:

“Sabah kalkıyordum, hemen dışarı çıkıyordum yazın, ekiyordum, suluyordum. Meyvelerini yiyordum taze taze. Bir kuşum vardı, her gün öterdi cıvıl cıvıl. Severdim bahçeyle uğraşmasını, uğraşıyorduk devamlı.”

Gecekondu yapım ve gelişim süreci içinde devletle ilişkileri ikircikli olmuş, kimi zaman sıkı yıkım pratikleri hakim olmuş, kimi zamansa alt yapı ve servisler sağlanarak gecekondu yapımı desteklenmiştir. Bu durum şu sözlerle ifade bulmaktadır:

“Yıkımcılar dirlik vermiyor, biri geliyor biri gidiyor. Benim beyim ağaçları aldı.. Gece yapıyor, gündüz yok. Gece yapıyoruz. Gece sabaha kadar bir odayı zor yaptık. Ne kapı var, ne cam var. Çarşafı gerdim kapıya, cama. İçine girdim yıkımcılar yıkmasın diye. Hem oturuyoruz, hem yapıyoruz. Bir göz daha yaptık. Sıvasına gelince de allah yardımcımız olsun dedik, 1-2 sene böyle idare ederiz, dedik. Konu komşu hep yardım etti. Çok yoktu orda kimse. Siteler’den beyimin arkadaşları da geldi, yardım ettiler. Mal sahipleri de geldi. Öyle öyle derken tamamladık evi. Bir gece daha bir göz daha yaptık, kapı yok cam yok, sıva yok öyle oturuyoruz.”

“Beyim usta, ben amele...para yok. Evi yaparken usta getirdik. Yaptı, göçüyor duvar. Beyim yaptı, bir şey olmadı. Perde beton gerdik (Gelip yıkmasınlar diye), 2 katlı gibi oldu. 2,5-3 metre uzunluğunda. Sabahleyin geri yıktılar betonu. Kiradan gelip gelip yapıyoruz, çocuklar da var ufak. Dürbünle izliyorlardı, yaptığında gelip yıkıyorlardı. Yıktılar, gittiler. Sonra tuğlalarımız vardı, eski evin tuğlalarını aldık getirdik. Biz gelene kadar çalmışlar. Bir takımlık malzeme bir odalık kaldı. İki çocuk içinde yatıyor, geldiler yıkmaya. Bir köşesini yıktılar, komşum da bağırıldı. Kızınca temelli yıkıyorlar. İki duvar kaldı, eşyayı da getirdik, üstüne yıktılar. Adamlar gidince biz yapıyoruz, onlar yıkıyor, biz yapıyoruz. Bayağı kepçe gelmiş, dönemiyo. Onun yapacağını biz yaptık. 3 metre yüksek, 10 metre uzun perde beton attık. Görünce yıktılar. Dürbünle bakıyorlardı, kulübeleri vardı. Kulübelerini yıktılar (gecekondudakiler), gene yaptılar. Üstüne bir göz oda yaptık, aşağı da bir göz kömürlük yaptık. Gece 1’den sabaha bir göz oda konduruyon. Kar vardı, ateş yakıp ellerimizi ısıtıyoduk. Sabahleyin gelip yıktılar bir duvarını. Sonra taşındık geldik kiradan. Çatı yapmak yasak, görüyorlar. Naylon bile yok, battaniye serdik, durduk öyle. 1,5 - 2 sene öyle oturdum. Sonra giriş, antre yaptık, onu da yıktılar. 3-4 sene öyle geçti, sonra bir oda yaptık.”

Belediyeden hizmet talep etmek kimi zaman kadınlara düşmüş, bu muhafazakar kadınlar kocalarının zamanlarının olmamasından dolayı kadınlar toplanarak belediyeye ya da devlet kurumlarına gitmiş, ihtiyaçlarını ifade etmişlerdir:

“Elektrik hattı için TEDAŞ’a gittik. Hep hanımlar gidiyordu. Eşlerimizin zamanı yoktu ki. Yeri geldi kanalizasyon büzleri için biz gittik. Geceleri o büzleri aşağı indirdik, kendilerimiz döşedik. Yol için, merdiven için gittik, sırtımızda taşıdık. Çok çile çekilerek. Hiç birimiz rahata oturmadık.”

Kısacası, gecekondulu oluşumu devlet aktörlerinin süreçte yer alması, ve kimi zaman tersine uygulamalar da olsa, desteklemesi ile gerçekleşmiştir.

Gecekondulu oluşumu içindeki bir diğer aktör de ‘mafya’dır. İlginç olarak, mafya, sadece arazi çevirerek gecekondulu yapmak isteyenlere satan, böylece gecekondulu üzerinden rant elde eden bir kişi ya da grup değil, aynı zamanda devlet kurumları ile ilişkiye girerek, gerektiğinde rüşvet vererek ve gerektiğinde güç kullanarak, gecekonduların varlığını sürdürmesini sağlayan, ve hatta insan ilişkilerini düzenleyen, ‘çöpçatan’ rolü oynayarak bekar erkeklere evlenecek kız bulan bir toplum lideri olarak da ortaya çıkmıştır.

“Yer gösterenin (mahalle içinde) vesilesiyle evlilik oldu, tanışıklığımız yoktu (karısı ile). 1989’da o adam (mahalleyi sahiplenen) çok yaşlıydı, ona yaklaşılmazlardı, birşey yapınca illa ona danışırlardı.”

Sonuçta büyük kısmı dik yamaçlar üzerinde bir gecekondulu mahallesi oluşturulmuştur. Bu süreç içindeki dayanışma gerektiren ilişkiler kalıcı komşuluklara dönüşmüş, yakın çevre içindeki komşular birbirlerini kendi aileleri gibi benimsemişler, bacı-kardeş anlayışı ile bu muhafazakar aileler komşu ailelerle içiçe yaşama durumunu kabullenmişlerdir:

“Komşularımızla yakındık, iyiydik. Kendi evimiz gibi girip çıkardık. Çekinmezdik. Kardeş gibiydik. İyi anlaşıyorduk. Aynı gayrımız yoktu.... Gecekonuda bacı gibiydik.”

“Aynı bacı kardeş gibiydik. Çocuklarımız, kocalarımız hepimiz bacı kardeş gibiydik. Günlük yemeğimizi bir onlarda bir bizde yerdik.”

Yıllarca kendi yaptıkları gecekonuda oturmaları sonucu komşuluk ilişkileri pekişmiş, karşılıklı yardımlaşma ve paylaşma sosyal bir norm haline gelmiştir. Zaman içinde evini kiraya vererek mahalle dışına taşınan birtakım aileler olsa da genelde mahalle ilk dönemdeki özelliklerini büyük ölçüde korumuş, küçük gruplardan (5-6 aile) oluşan komşu aileler içindeki dayanışma sürmüştür. Aynı mekanda, aynı insanlarla uzun süre yaşamak insanlarda bir aidiyet ve güven hissi yaratmış, içe dönük bir yaşantı kendini üretmiştir. Mahallenin yerleşik hale gelmesi ve temel altyapı ve servislere kavuşması sonucu ve ömürleri boyunca orda yaşayacakları düşüncesi ile ailelerin çoğu evlerine yatırım yaparak mutfak ve banyolarına fayans döşemişler, teras ve odalar, hatta kat ilave etmişler, güneş enerjisi panelleri bile taktıran olmuştur. Bir kadın bunu şöyle ifade etmektedir: “Yıkım olmasaydı ölene kadar orda oturcam düşüncesi vardı, ona göre evini kurmuştu.” Bu oturmuş yaşantı, Büyükşehir Belediyesinin bu çevrede gerçekleştirmek istediği KAGKDP’si ile son bulmuştur.

Gecekonuların Yıkımı: Kentsel Dönüşüm Projesi ve Yerinden Edilme Deneyimleri

KAGKDP’si için 2004 yılında Meclis’ten özel bir yasa (no.5104) çıkarılmış, ve proje uygulaması sürecinde 7,000 gecekondu yıkılmıştır. Proje içindeki tapulu gecekondu sahiplerine arazileri karşılığı TOKİ’nin yapacağı bloklarda (‘hak sahipleri konutları’) bir daire verilmiştir (kadaströ tapulu olanlara 333 m² arsa için 80 m²’lik bir daire; imar tapulu olanlara 200 m² arsa için 80 m²’lik bir daire). Arazisi daha büyük olanlara üstüne para ödenmiş, daha küçük arazisi olanlar ise 48 ay için borçlandırılmış-

tır. Proje, tapusu olmayanlara da ('hazine olanlar'), 15 yıl için borçlandırarak ve her ay taksitlerin düzenli olarak 'kira öder gibi' ödenmesi kaydıyla Karacaören-TOKİ konutlarında bir 'daire sahibi olma imkanı' tanımıştır.

Ancak sözleşmelerin imzalanması ve gecekonduların yıkılması süreci ikircikli ve kuşku yaratan bir şekilde olmuştur. Derinlemesine mülakatlarda belirtildiği üzere, sözleşmeler, okuma ve anlama imkanı olmadan, aceleye getirilerek imzalatılmıştır:

"Sözleşmeyi de aceleye getirdiler, rahatça okutmadılar, sıkıştırdılar, at imzayı çık, sıradan gel. Okumaya fırsat bırakmadılar, hep milleti tuzağa düşürdüler."

Evler, yine aceleye getirilerek boşaltılmış, ve yıkılmıştır:

"Kepçeyi getirdi, başına koydu, çıksan da çıkmasan da yıkacağım dedi. Elektriği kestiler. Ne yapacaksın çıkmayıp da!"

"Yaşamsal kaynaklarını elimizden aldı. Hurdacılar geldi, hırsızlık başladı. Otobüsleri kaldırdı yolcu yok ayağıyla. Kepçe kopardı dedi, suyunu kesti, elektriğini kesti. Nasıl çıkmayacaktık!"

TOKİ ve Ankara Büyükşehir Belediyesinin ortak müşavirlik şirketi olan TOBAŞ (Ankara-Büyükşehir Belediye İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje A.Ş.) müdürünün söylediği üzere, gecekonduların enkazının belli bir rayiçten ödenmesine rağmen enkazın, evlerini kendileri yıkmaları kaydıyla, gecekonduların sahibine bırakılacağı beyanını 'gönüllü yıkım'ın önünü açmıştır. Ayrıca Belediyenin, daireleri yapılmaya kadar, kombili ve doğal gazlı belediye lojmanlarında bedava kalabileceklerini, önce başvuruların şansının daha yüksek olacağını söylemesi de yıkımı teşvik etmiştir:

“Lojmanları gördüler, bedava sandılar. Yıkan geldi, yıkan geldi. ‘Amanın! Şofbeni de var, ılık suyu da var’...Herkes geldi. ‘Hadi gelin, hadi gidek!’ Bizler yıktık elimizle, belediye yıkmadı. Sevindik geldik, sevindik geldik (ama şimdi pişmanız).”

Böylece çoğu insan gecekondualarını kendi eli ile yıkıp çıkmıştır. Araştırmadaki birçok kişi kendilerine kalsa gecekondualarını yıkmayacaklarını, orada kalmayı sürdüreceklerini, ama etraftakilerin evlerini yıkıp çıkıp gittikleri için kendilerinin yalnız kaldıklarını, ıssızlaşan çevreye dışardan çingenelerin, hurdacıların akın ettiğini, bu durumun kendilerini korkuttuğunu, can ve mal tehdidi oluşturduğu için evlerini terk etmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kimisi yine de kalmaya devam etmiş, ama sonunda çıkmıştır:

“Melih Gökçek burayı yıkacak, bize lüks ev verecek zannettiler. Önce mahkemeliler kaldı. Çingeneler geldi, bir aya kalmadı, 20 günde boşaldı. Orada çukurda bir ev vardı. Ben Eylülde çıktım, o Nisana kadar kaldı, bir kış yalnız başına oturdu, direndi.”

Direnış yapmayı düşünen birkaç kişi de olmuştur :

“Dedim, gelin yürüyüş yapak, dedik, evimizi versinler öyle yıkak, dedim. Yükleyen geldi, yükleyen geldi. Benim iki yetişkin kızım vardı, duramadım.”

Sonuçta, on yıllar içinde yerleşik bir hal alan bu gecekondu mahallesi ortadan kalkmıştır. Yıllar boyunca emekle büyütülen onca ağaç kesilmiş, kurumaya bırakılmış, ya da inşa edilecek yüksek bloklara yer açmak için kayaların dinamitlenmesi sırasında telef olmuştur. Artık eski gecekondu halkı için yeni bir yaşantı başlamıştır. Aşağıdaki bölümde bu yeni yaşantı, gecekondularından çok katlı bloklardan oluşan bir siteye geçmek durumunda kalan kişilerin deneyimleri üzerinden anlatılmaktadır.

Gecekonudan Daire Yaşamına, Gecekondu Mahallesinden Site Yaşamına Geçiş: Karacaören-TOKİ Halkının Deneyimleri, Köylülük/Kentlilik ve Muhafazakarlık Halleri

Bugün Karacaören-TOKİ sitesinde yeni bir yaşam çevresi oluşmaktadır. Sitede, içinde üç market (birisi Makro Market, diğer ikizi yerel marketler), iki kuaför, pastane, postane, eczane, emlakçı, ayakkabıcı, pideci, tuhafiyeci ve bilgisayar dükkanı ile Internet Cafe'nin yer aldığı 'İş Merkezi,' tipik TOKİ camisi, ilköğretim okulu ve Anadolu lisesi, sağlık merkezi, Altındağ Belediyesi'nin Hanımlar Lokali, ve muhtarlık bulunmaktadır. Konutlar 4 katlı binaların (8 daire) yanında 12 katlı (48 daire) ve 15 katlı (60 daire) bloklardan oluşmaktadır. Site Karacaören köyüne bitişiktir, ve Pursaklar'a üç kilometre mesafededir. Siteden Sıhhiye'ye otobüs kalkmaktadır ; dolmuşlar ise Pursaklar'ı da kapsayan bir güzergah üzerinde çalışmaktadır, ancak düzenli ve sık gelmemektedir. Site bir tepenin üzerindedir, ve uzaktan bakıldığında çevreden izole edilmiş bir görüntüsü vardır. Sitenin inşa edilmesiyle birlikte her Pazartesi sitenin Karacaören köyü tarafında pazar kurulmaya başlamıştır.

Sitede bir taraftan kurallı orta sınıf kentli bir yaşantının eski gecekondu halkına dayatılması, öbür taraftan da muhafazakar bir çevrenin oluşturulması söz konusudur. Eski gecekondu / yeni site halkı köylülük öğeleri taşıyan gecekondu yaşam kültürünü bırakamama/ bırakmama üzerinden kurulmuş bir söylem içinde stigmatize edilmektedir :

"Hiç bir dönüşüm yok. Gecekonduları yıktılar, üst üste birleştirdiler. 10 tane gecekonduyu dizdiler üst üste, bir mahalle şurda oturuyor (bir bina-da), bir mahalle burda oturuyor. Apartman bilgisi, kültürü sıfır yani. Hala daha gecekondu zihniyeti var. Biri tarhana yapıyor, biri hamur açıyor, ab-lalarımız koridorda oturmuş bazlama açıyor, keşke olmasa daha iyi. Aşırı kültür çatışması var."

Gecekonduvan 12-15 katlı bloklara taşınmak bu insanların yaşamlarını sarsmıştır: asansör kullanmak, üst katlardan aşağı bakmak, 48-60 daireli bloklarda oturmak, vb. önceleri büyük zorluk yaratmıştır. Zamanla bu duruma belli ölçüde alışmışlar, bir taraftan yeni çevrelerine uyum sağlamaya çalışırken, öte taraftan çevrelerini kendilerine uydurmaya çalışmışlar, yeni çevreleriyle başetme taktikleri geliştirmişlerdir. Sitenin ve dairelerin bu insanların gecekonduvan alışık oldukları davranış ve faaliyetleri yürütmelerine olanak vermeyecek şekilde tasarlanmış olması (Dairelerde kiler/depo yoktur, sadece bir ufak balkon vardır; site içinde insanların toplanacağı oturma mekanları, yün kabartma-halı yıkama yeri yoktur, vb.), yeni site sakinlerinin, çevreleri ve site yönetimi ile içten içe bir pazarlık içine girerek, kimi faaliyetleri, kendilerine diretilen tüm kurallara ve yüklenen stigmaya karşın, yürütmeleri, ve bunun için hem bina hem de site içindeki mekanları dönüştürmeleri durumunu ortaya çıkartmıştır. Sonuçta, bugün sitedeki birçok kadın gecekondu bahçesi yerine ya kattaki geniş koridorda ya da genelde boş olan kapıcı dairesinde kolektif olarak kışlık ekmek/yufka yapmakta, hamur kesmekte, sarma sarmaktadır, hatta Karacaören köyündeki boş alanlarda çadır kurarak kışlık ekmeklerini topluca yapanlar vardır. Kızlarını çeyizinde elyaf yatakla gelin vermeyeceklerini söyleyen bu kadınlar yatak yünlerini ya geniş bina bahçesinde ya da bu yoksa binanın girintili köşesinde kabartmaktadırlar. Gecekonduvan kapı önünde ya da bahçesinde bunları yapmanın kolay olmasına karşın, site- de bu faaliyetleri bu şekilde yürütmek (örn., 12. kattan aşağı yatakları indirip çıkartmak) kadınlar için çok yorucu olmaktadır. Halılar da yine gecekondu bahçesi yerine binanın önünde ya da çevresindeki boş alanda yıkanmakta, yine kadınların iş yükünü arttırmaktadır. Çoğunluğa karşın kimi kadınlar ve özellikle erkekler bu durumu tasvip etmemekte, bu kadınları eski âdetlerini bırakmamakla, site ve daire yaşamına uyum sağlayamamakla suçlamakta, aşağılamaktadır.

TOKİ site yönetiminin baştan yasaklamasına karşın aileler site içinde kendilerinin ekip biçtikleri küçük bahçeler de oluşturmaya başlamışlar-

dır. Özellikle dört katlı binalarda ortak açık alanlar sekize bölünerek her aile için bir boş alan ayrılmakta, buralarda çiçeklerin yanısıra sebzeler de ekilmektedir. Bu bahçe oluşturma hali çok katlı bloklarda yapılamamakta, ama kimi zaman daire sakinleri kendi aralarında topladıkları para ya da kişisel ilişkileri ile elde ettikleri ağaç fidanlarını bloklarının bahçesine dikmektedirler. Projede çok çeşit ağaç olmasına karşın, TOKİ tarafından sitenin ağaçlandırılması çok kısıtlı kalmıştır.

Gecekonuda iken en yakınındaki 3-4 aile ile samimi ve dayanışmacı ilişkiler içine giren kadınlar, 12-15 katlı bloklarda yaşamaya başladıklarında kendi katlarındaki komşularla samimi ilişki kurmaya çalışmışlar, birbirlerinden tuz, ekmek gibi ihtiyaçlarını istemeye, hatta kendi aralarında anlaşarak katlarının koridorlarında hamur açmaya, sarma sarmaya başlamışlardır.

Site içinde pazarlık halinde olan bir başka faaliyet de açık havada yapılan düğünlerdir. Gecekondu mahallesinde davullu-zurnalı olan ve geç saatlere kadar süren bu düğünler sitede TOKİ site yönetimi tarafından yasaklanmıştır. Ancak düğün salonu kiralamaya maddi gücü yetmeyen çoğu aile bu alışkanlıklarından vazgeçememektedir. Kimi zaman bu düğünlere göz yumulmakta, kimi zaman ise jandarma araya girerek düğüne engel olmaktadır. Bu faaliyet de genelde 'köylülük' üzerinden kimileri tarafından aşağılanmaktadır, ama çoğunluk yine de buna sahip çıkmaktadır.

'Köylülük'ün, ya da daha spesifik olarak 'gecekondu alışkanlıklarının, site mekanlarında yeniden üretilmesi pratikleri site halkının genelde aynı yerlerden gelmiş olması ile kolaylaşmaktadır (ağırlıklı olarak Ankara'nın Kalecik ve Çubuk ilçelerinin köyleri ile Çankırı, Çorum ve Yozgat'ın köylerinden göçedip, Baraj mahallesi ve Pamuklar'a yerleşenler). Kısacası, site yaşantısı büyük ölçüde gecekondulaştırılmaktadır. Ancak yine de yeni çevreleri kimisi tarafından daha üstün bir yaşama geçiş şeklinde algılandığı için yeni yaşam biçimleri içine girmeye çalışanlar da mevcuttur.

Yaşam biçiminde hem fiziki çevre kısıtlamaları hem de site yönetimi kuralları ile dayatılan bu değişiklikler yanında yeni maddi yükler de bu aileleri sarsmıştır: her ay ödenmesi gereken daire taksitleri vardır; dairenin peşinatını (5,500 TL) ödiyebilmek için çoğu aile borçlanmıştır (imkanı olan banka kredisi kullanmıştır); aidat ödemeleri vardır, vb. Ayrıca çoğunluğun gecekondulu yaşamını araması ve müstakil evde yaşamayı tercih etmesine karşın, daireleri onlar için önemlidir: daha temiz, düzenli ve rahat ısınan (doğalgazlı) bir çevredir, ve yaşamlarında ileriye doğru bir gelişmedir. Dolayısıyla dairelerini imkanları el verdiğince ve hatta imkanlarını iyice zorlayarak yeni eşyalarla donatmak, bulaşık makinası da dahil olmak üzere beyaz eşya sahibi olmak, dairelerinin eksik (örn., duşa kabin), kötü (örn., düşen sıva, su akıtan mutfak tezgahı) ve kendi yaşamlarına uygun olmayan (örn., 'Amerikan mutfak', yerdeki halifleks kaplama) yanlarını gidermek istemektedirler, ve tüm bunlar aileye yeni masraflar getirmektedir. Sonuçta erkekler daha çok çalışmaya, giderek daha fazla kadın da işe girmeye başlamıştır. Sitede en yaygın yeni iş 'çam'a, 'çim'e gitmektir. Özellikle kadınlar belediyenin taşaron şirketlerinden çam dikmek, çim sermek için günlük olarak tutulmakta (yevmiye 25-40 TL), biraz para kazanmak için çokça yorulmaktadırlar. Aile reisleri arasında memur olan çok azdır, emekli de azdır. Çoğu erkek güvencesiz işlerde çalışmaktadır, ve 'serbest meslek sahibi' yani inşaatlarda işçidir. Yılda iki kez memur maaş artışına endeksli olarak zam yapılan daire taksitlerini ödemek bu yüzden de eski gecekondulu aileler için zor olmakta, el değiştiren dairelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Sitede 'köylülüğün-kentliliğin' ya da benzer bir şekilde gecekondudaire yaşam biçiminin çekişmesinin yanı sıra 'muhafazakarlık' da sitede görünürlük kazanmakta, site hızla muhafazakar bir yaşam biçiminin mekanı haline gelmektedir. Ramazan ayında oruç tutma, en azından görünürlük açısından, sitede çok yaygındır. Sitedeki TOKİ camisi özellikle emekli erkekler tarafından kullanılmakta, Cuma namazına bazen erkek çocuklar da gitmektedir, ama araştırmadaki bazı insanların söylediği üzere, gençler tarafından fazla rağbet görmemektedir. Kadınların

sitedeki yeni ilişkileri Kuran okuma toplantıları ile kurulmakta, kadınlar bu ortamda sosyalleşme olanağını bulmaktadırlar. Altındağ Belediyesi'nin 'Hanımlar Lokali' kadınlara kurslar, geziler, spor merkezi aracılığı ile yeni imkanlar sağlamakta, kadın yöneticilerin hep tesettürlü olması muhafazakar değer ve davranışların bu kurum üzerinden yeniden üretilmesi durumunu ortaya çıkartmaktadır. Sitedeki çoğu kadın tesettürlüdür, ve başı-kolu açık olan Alevi kadınlar bu ortamda Ötekileştirilmekte, 'mahalle baskısı'na maruz kalmaktadırlar. Bir Alevi kadın bu durumu şöyle ifade etmektedir:

"Kısa kolluya, cehennemde yanacan, başını açmak günah diyorlar, ayıplıyorlar. Abes bakıyorlar. Ben buraya gelince kısa kolluyu bile kısınarak giyiniyorum."

Muhafazakarlık bir anlamda uyuşturucu ve içki bağımlısı gençler hatta çocuklar tarafından delinmekte, özellikle geç saatlerde sitede, bir katılımcının belirttiği gibi, 'güvenlik zaafı' ortaya çıkmaktadır. Jandarma sürekli olarak sitede dolaşmakta, ama yetersiz kalmaktadır. Gece-konduda iken dağınık olarak yer alan bu 'tinerci/balici' çocuklar, site sınırları içinde yaşamaya başlayınca daha görünür olmuş, sitenin farklı bir yüzünü oluşturmuştur.

Muhafazakar değerlerin sitede yeniden üretilmesini destekleyen siyasi bir duruş da söz konusudur. En son seçimlerde (12 Haziran 2011 Genel Seçimleri) siteden AKP'ye %89 oy çıkmıştır. MHP sitede görünür ve aktif olmasına karşın (örn., seçim öncesi birçok balkon ve sokaklara MHP pankartları asılmıştır; 1. etapta TOKİ site yönetimine karşı alternatif bir site yönetimi MHP'li kişilerce kurulmuştur), seçimlerde çok az oy alabilmiştir. Öte yandan sitede oturan Aleviler, CHP'ye oy vermelerine karşın, sitede görünür ve aktif değildirler.

Kısacası, kentin kuzey çeperinde yeni bir fiziksel, toplumsal ve siyasal oluşum söz konusudur. Peki, bunun Ankara için anlamı nedir? Bu nasıl bir Ankara tasavvuruna denk gelmektedir? Sonuç bölümünde bu konuya değinilmektedir.

Sonuç Yerine: Kent Çeperindeki Dönüşümün Ankara için Anlamı

Modern Türkiye'nin modern başkenti Ankara 1950'lerin köyden kente kitlesel göçünden itibaren dönüşmeye başlamış, büyük oranda bürokratik ve askeri elitden oluşan kentin üst tabakalarına göre köylüleşmiş, modern kentli yaşam biçimi azınlıkta kalmıştır. Bugün rant beklentisi içinde kent çeperi kentsel dönüşüm projeleri ile dönüştürülürken, bir toplumsal dönüşüm de ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum yine bu dönüşüm sürecindeki karar verici aktörlerin (özellikle TOKİ) üstten bakış açısı ile ya dayatılmakta, ya da bu dayatmanın pek işe yaramaz olduğu görüldüğünde siteden vazgeçilmekte, başı boş bırakılmaktadır. Ama siteyi sahiplenenler de vardır. Karacaören-TOKİ sitesinde AKP'li Altındağ Belediyesi 'Hanımlar Lokali'ni hizmete açmıştır, ve 'Gençlik Merkezi'nin binasını da tamamlamak üzeredir. Gençlik Merkezinin oraya kameriyelerin olduğu bir de park yapmaktadır.

Kentsel dönüşüm projeleri içinde yeni ve çok farklı bir çevrede yaşamaya zorlanan insanların yaşam biçimleri ve tercihlerini anlamak, katılımcı bir anlayış ile karşılıklı iletişim kurmak ve dayatmacı bir yaklaşımdan vazgeçmek şu an bu iktidar için olası görülmemektedir. Bir fiziki çevre, ve dolayısıyla bir yaşam biçimi hiç bir hazırlığı olmadan gecekondulara dayatılmaktadır. Bu süreçte hiçbir şey artık gecekondudaki gibi olmayacaktır: yeni ilişkiler, yeni kimlikler, yeni statüler, yeni çelişkiler, yani imkanlar, yeni sorunlar söz konusudur. Böyle kentsel dönüşüm projeleri yaygınlaştıkça, ki bugün bu projeleri daha rahat yapabilmek için hemen seçim sonrası 'Şehircilik Bakanlığı' kurulmuştur, Ankara yeniden radikal bir dönüşümün içine sokulmaktadır.

Bu makale bu dönüşümün yönü ve içeriği hakkında ipuçları vermeyi amaçlamıştır. Özetle, artık kentin çeperlerinde giderek gecekondular kalmamaktadır, ama araştırmada görüldüğü gibi, 'gecekondular yaşamı,' hem fiziki çevrenin getirdiği kısıtlamalardan hem de site kurallarından

dolayı, kentsel dönüşüm projelerinde ‘çarpık’ olarak yeniden üretilmektedir. Gecekondu yok oldukça, ve gecekondu halkı orta sınıfın maddi alt yapısına sahip olmadan daha ‘formel’ (paraya dayalı) bir yaşantı içine sokuldukça, yoksulluk artmaktadır. Yine gecekondu yok oldukça, ve gecekondu küçük komşuluk grupları içindeki sosyal denetim ortadan kalktıkça, suç ve şiddet olayları da artmaktadır. Öte yandan, yeni bir ‘alt-orta’ sınıf oluşmakta, bazı eski gecekondu sakinleri gecekondudaki kabuklarını kırarak kentsel yaşantı ve değerlere öykünmektedirler. Genelde bu gelişme muhafazakarlık üzerinden olmaktadır. Artık Ankara’nın çeperlerinde yüksek bloklarında ‘gecekondu faaliyetleri’nin sürdürüldüğü, muhafazakar değerlerin hakim olduğu ‘köylü siteleri’ artarak varolacaktır. Bizlere düşen görev, 1950’lerdeki ‘köylü göçü’ sonrası yaygın olan anlamadan yargılamak tutumuna girmeden bu duruma ‘içerden bakma’yı öğrenmek, aşağılayıcı elitist bir bakış açısından uzak durarak bu insanları ötekileştirmemek ve mağduriyetlerinin farkına varmaktır.

KAYNAKÇA

- Erman, Tahire (2001). “The Politics of Gecekondu (Squatter) Studies in Turkey: The Changing Representations of Rural Migrants in the Academic Discourse.” *Urban Studies*, 38(7): 983-1002.
- Erman, Tahire (2010). “Kent Çeperindeki bir ‘Devrimci’ Mahalle: 1970’lerden 2000’lere Mahallenin Değişen Anlamı ve Mahalle Üzerinde Yaşanan Çatışmalar, Çekişmeler.” *idealkent*, 2: 170-195.
- Işık, Oğuz ve Pınarcıoğlu, Melih (2001). *Nöbetleşe Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karaman, Ozan (2008). “Urban Pulse-(Re)making Space for Globalization in Istanbul.” *Urban Geography*, 29 (6): 518-525, 2008.
- Keyder, Çağlar (2000). “Liberalization from Above and the Future of the Informal Sector: Land, Shelter, and Informality in the Periphery.” F. Tabak ve M. A. Crichlow (der.), *Informalization: Process and Structure* (ss. 119-132). Baltimore ve Londra: The Johns Hopkins University Press.
- Kuyucu, Tuna (2011). TOKI and Urban Transformation as Mechanisms of State-Led Property Transfer. URL: <http://workshopsariyer.files.wordpress.com/2011/04> (erişim 28.07.2011).

- Şenyapılı, Tansı (1982). "Economic Change and the Gecekondu Family." Ç. Kağıtçıbaşı (der.), *Sex Roles, Family and Community in Turkey* (ss. 237-248). Bloomington: Indiana University Turkish Studies 3.
- Şenyapılı, Tansı (2004). *Baraka'dan Gecekonduya: Ankara'da Kentsel Mekanın Dönüşümü: 1923-1960*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekeli, İlhan (2005). "Kent Tarihi Yazımı Konusunda Yeni bir Paradigma Önerisi." T. Şenyapılı (der.), *Cumhuriyet'in Ankara'sı* (ss. 3-21). Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık.
- Uzun, Nil C. (2005). "Ankara'da Konut Alanlarının Dönüşümü: Kentsel Dönüşüm Projeleri." T. Şenyapılı (der.), *Cumhuriyet'in Ankara'sı* (ss. 198-215). Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık.
- Ünsal, Özlem ve Kuyucu, Tuna (2010). "Challenging the Neoliberal Regime: Regeneration and Resistance in Başbüyük and Tarlaşısı" (ss. 51-70). D. Göktürk, L. Soysal ve İ. Türel (der.), *Orienting Istanbul: Cultural Capital of Europe?* New York: Routledge.

Doç. Dr. Tahire Erman: Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde öğretim üyesidir. Doktorasını 1993'de City University of New York'ta tamamlayan Dr. Erman'ın ilgi alanları arasında göç, kentleşme, gecekondu gelişimi, toplumsal ve mekansal çeper ve dönüşümü, göç ve kadın, göç ve sivil toplum kuruluşları, mekan ve kimlik, kentsel eşitsizlik, ve kentsel yoksulluk konuları bulunmaktadır. Aralarında *Environment and Planning A*, *International Journal of Urban and Regional Research*, *Urban Studies*, *Gender & Society*, *Women's Studies International Forum*, *International Journal of Middle East Studies*, *Middle Eastern Studies*, *Environment and Behavior*, ve *Habitat International*'ın bulunduğu çeşitli uluslararası dergilerde makaleleri ve birçok kitap bölümü yayımlanmıştır. Dr. Erman 2001 yılında *Urban Studies* dergisi tarafından verilen en iyi makale ödülüne sahiptir ve 2005-2006 akademik yılında Harvard Üniversitesi'nde Fulbright bursiyeri olarak akademik çalışmalar yapmıştır.